

Eva Tomášková

eva.tomaskova@law.muni.cz

Trh práce, nezaměstnanost

Národní hospodářství

2. Případová studie

Trh práce, nezaměstnanost

1. Trh práce, poptávka po práci, nabídka práce
2. Nezaměstnanost (dle různých institucí), druhy nezaměstnanosti, Okunův zákon
3. Přírozená míra nezaměstnanosti, způsoby měření nezaměstnanosti
4. Situace na trhu práce v zemích EU, nezaměstnanost v ČR
5. Míra zaměstnanosti, nástroje ovlivňování trhu práce, politika zaměstnanosti
6. Rozdíl mezi dobrovolnou a nedobrovolnou nezaměstnaností, délka a výše nedobrovolné nezaměstnanosti, příčiny nedobrovolné nezaměstnanosti
7. Řešení praktických otázek při vzniku nezaměstnanosti (právní a ekonomické problémy při vzniku nezaměstnanosti)

Případová studie 1

- Trh práce
 - patří k hlavním trhům výrobních faktorů, střetává se zde nabídka a poptávka práce, cenou práce je mzda
 - má tendenci směřovat k rovnováze, nerovnováha je pouze dočasná a je vyrovnávána změnami mezd, produktivnější pracovníci jsou hodnoceni vyšší mzdou.
- Poptávka po práci
 - je vytvářena podniky
 - poptávka jednoho podniku po práci - křivka udávající, jaké množství práce podnik najme v závislosti na její ceně
 - vzroste-li poptávka po práci, vzroste zaměstnanost i mzda, pokles poptávky působí opačně
 - podnik bere v úvahu klesající mezní produkt (přírůstek produkce plynoucí z nájmu dodatečné jednotky práce) - s růstem počtu pracovníků bude mezní produkt postupně klesat. Podnik bude zvyšovat počet svých pracovníků tak dlouho, dokud jí budou další najatí pracovníci zvyšovat zisk, k čemuž bude docházet tak dlouho, dokud bude hodnota mezního produktu práce vyšší než jeho cena.

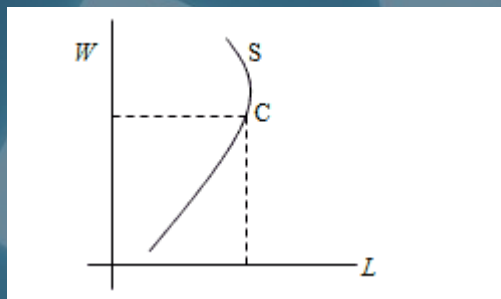

Případová studie 1

- Nabídka práce
 - je vytvářena domácnostmi
 - Individuální nabídka práce vychází z poptávky jednotlivce po volném čase a mzda je jeho cenou.
 - Poptávku po volném čase ovlivňuje **substituční** a **důchodový** efekt, tyto působí proti sobě.
 - Substituční efekt znamená, že s růstem mzdy nabízené množství práce roste: zvýšení mzdy zdražující volný čas vyvolá omezení jeho „nákupu“.
 - Důchodový efekt znamená, že s rostoucími mzdami nabízejí pracovníci méně práce, protože s větší mzdou se zvyšuje pracovníkova poptávka po statcích, včetně volného času.
 - při vyšších mzdách si osoby mohou dovolit větší množství volného času, i když každá hodina volného času je stojí na ušlých mzdách více
 - Výše mzdy je rozhodující kritérium, na ní závisí, který z efektů převáží.

Případová studie 1

- Nabídka práce
 - Posun křivky nabídky práce - např. vliv přistěhovalectví nebo emigrace, podpory v nezaměstnanosti (déle vyplácená podpora snižuje nabídku práce).
 - pokles tržní nabídky práce vede k poklesu zaměstnanosti a růstu mezd, zvýšení nabídky působí opačně.

W = mzdové sazby, L = množství nabízené práce
vzrostou-li mzdy nad bod C, dochází postupně ke snižování nabízené práce, neboť důchodový efekt převáží nad substitučním

Případová studie 2

- **Nezaměstnanost**

- část obyvatelstva není schopna nebo ochotna najít si zaměstnání
- dle metodiky Mezinárodní organizace práce se za nezaměstnaného považuje osoba, která:
 - je starší patnácti let,
 - aktivně hledá práci,
 - je připravena k nástupu do práce do 14 dnů.
- Za vážný ekonomický problém je považována dlouhodobá nezaměstnanost, kdy nezaměstnaný nemá práci déle než 1 rok – ztráta pracovních návyků
- **Obecná míra nezaměstnanosti**
 - Zpracovává ČSÚ dle výběrového šetření
- **Registrovaná míra nezaměstnanosti**
 - Zpracovává Ministerstvo práce a sociálních věcí dle podkladů úřadů práce

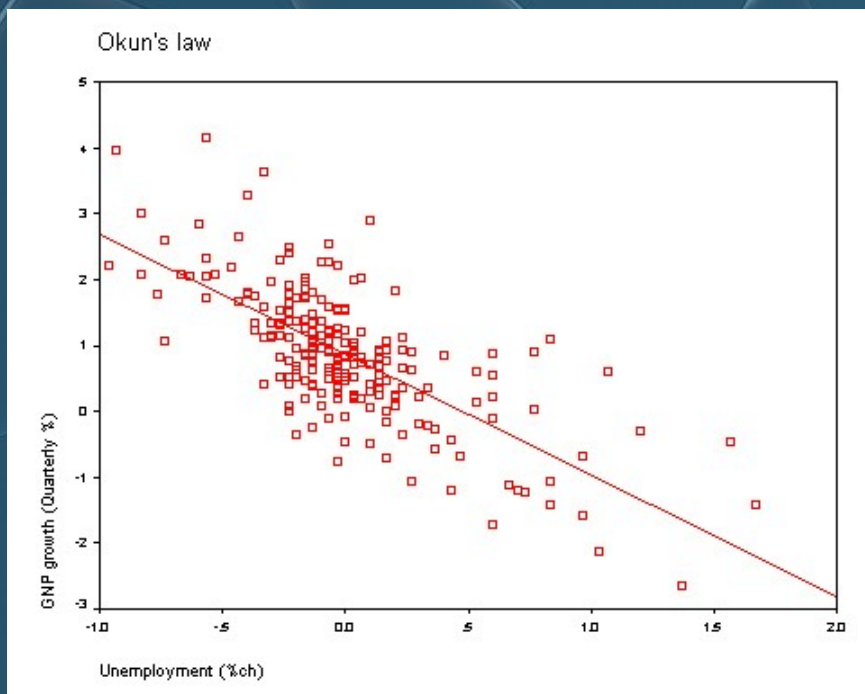
- **Druhy nezaměstnanosti**

- Frikční – neznamená závažný problém pro ekonomiku
- Strukturální (systémová) – řešením je rekvalifikace
- Cyklická – problém pro ekonomiku
- Sezónní
- Technologická

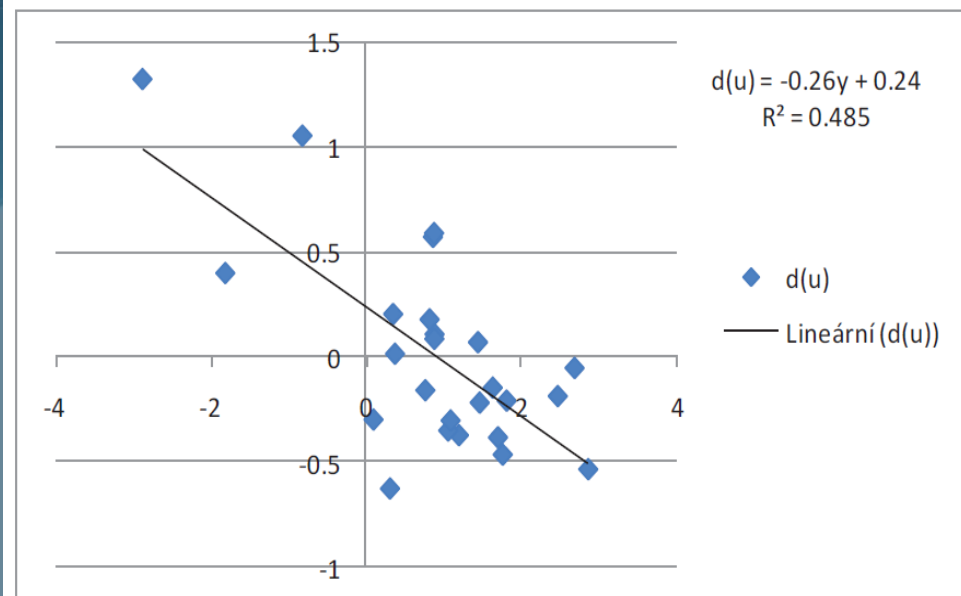
Případová studie 2

Okunův zákon

- Vypočítaná korelace mezi mírou nezaměstnanosti a mírou růstu HDP
- Při růstu nezaměstnanosti nad její přirozenou úroveň úměrně klesá hrubý domácí produkt
- jestliže nezaměstnanost vzroste o 1 % nad přirozenou míru dochází k poklesu reálného produktu vzhledem ke svému potenciálu o 2 - 3 %.

Aplikace Okunova zákona na ČR

Případová studie 3

- Přirozená míra nezaměstnanosti,
 - je nejnižší dlouhodobě udržitelná míra nezaměstnanosti odpovídající potenciálnímu produktu
 - její výše je pro každou ekonomiku jiná
 - není zahrnuta cyklická nezaměstnanost
 - míra nezaměstnanosti v ekonomice fluktuuje okolo přirozené míry nezaměstnanosti díky hospodářským cyklům (v recesi je míra nezaměstnanosti vyšší než je přirozená míra nezaměstnanosti).
- Příčiny nezaměstnanosti
 - zákon o minimální mzdě – vzniká přebytek nabídky nad poptávkou
 - odbory a kolektivní vyjednávání – mohou vést k propouštění
 - mzdová rigidita – opak flexibility, trhy se nepřizpůsobují vnějším změnám a šokům.
 - mzdová renta – zaměstnavatel zaplatí zaměstnancům více než musí, protože zaměstnanec je určitým způsobem důležitý pro podnik
 - náhrada lidí za stroje - stroje jsou levnější a modernější

Případová studie 3

- Způsoby měření nezaměstnanosti
 - **Obecná míra nezaměstnanosti** je podíl nezaměstnaných ke všem osobám schopným pracovat (tedy i zaměstnaným a nezaměstnaným)
 - $u = U / (E + U) \times 100$, kde:
 - u – míra nezaměstnanosti
 - U – počet osob bez práce
 - E – počet zaměstnaných
 - L – celkový počet pracovních sil ($E+U$)
- **Registrovaná míra nezaměstnanosti** je podíl počtu neumístěných uchazečů o zaměstnání evidovaných na úřadech práce a zaměstnanosti zjištěné výběrovým šetřením pracovních sil a neumístěných uchazečů o zaměstnání registrovaných na úřadech práce.
- do zaměstnanosti se nezapočítávají ženy na další mateřské dovolené

Případová studie 4

Nezaměstnanost v EU

Země	1. čtvrtletí 2018			Rozdíl v p. b. 1. Q 2018 - 1. Q 2017		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Česká republika	2,4	2,0	3,0	-1,1	-0,8	-1,3
Německo	3,7	4,2	3,1	-0,5	-0,5	-0,5
Maďarsko	3,9	3,6	4,3	-0,7	-0,8	-0,4
Spojené království	4,2	4,3	4,2	-0,5	-0,6	-0,2
Polsko	4,2	4,1	4,3	-1,3	-1,4	-1,1
Nizozemsko	4,4	4,2	4,6	-1,2	-1,0	-1,5
Malta	4,5	4,6	4,3	-0,2	0,4	-1,0
Rumunsko	4,8	5,4	4,0	-0,8	-1,0	-0,6
Rakousko	5,3	5,8	4,8	-0,7	-0,9	-0,5
Dánsko	5,4	5,0	5,7	-1,2	-1,8	-0,8
Lucembursko	5,6	5,0	6,2	-0,5	-1,6	0,8
Irsko	5,8	6,0	5,6	-1,4	-1,5	-1,2
Bulharsko	5,8	6,4	5,1	-1,2	-0,5	-1,9
Slovinsko	6,0	5,5	6,6	-1,9	-2,1	-1,7
Belgie	6,2	6,5	5,8	-1,6	-1,1	-2,2
Švédsko	6,8	7,0	6,6	-0,5	-0,9	-0,2
Estonsko	6,9	7,6	6,2	1,1	1,5	0,7
Slovensko	7,2	6,9	7,4	-1,6	-1,9	-1,4
Litva	7,4	8,8	5,9	-0,9	-1,6	-0,4
EU28	7,5	7,3	7,8	-0,9	-1,0	-0,8
Portugalsko	8,2	8,0	8,3	-2,3	-2,2	-2,4
Lotyšsko	8,4	9,1	7,6	-1,3	-1,7	-0,9
Finsko	8,9	9,0	8,9	-0,6	-1,2	0,1
Francie	9,7	9,6	9,8	-0,4	-0,5	-0,3
Chorvatsko	10,5	9,6	11,5	-3,6	-3,8	-3,4
Kypr	11,0	10,7	11,3	-2,8	-3,1	-2,5
Itálie	11,8	10,9	13,0	-0,6	-0,6	-0,5
Španělsko	16,8	15,3	18,7	-2,1	-2,0	-1,9
Řecko	21,4	17,4	26,4	-2,1	-2,5	-1,6

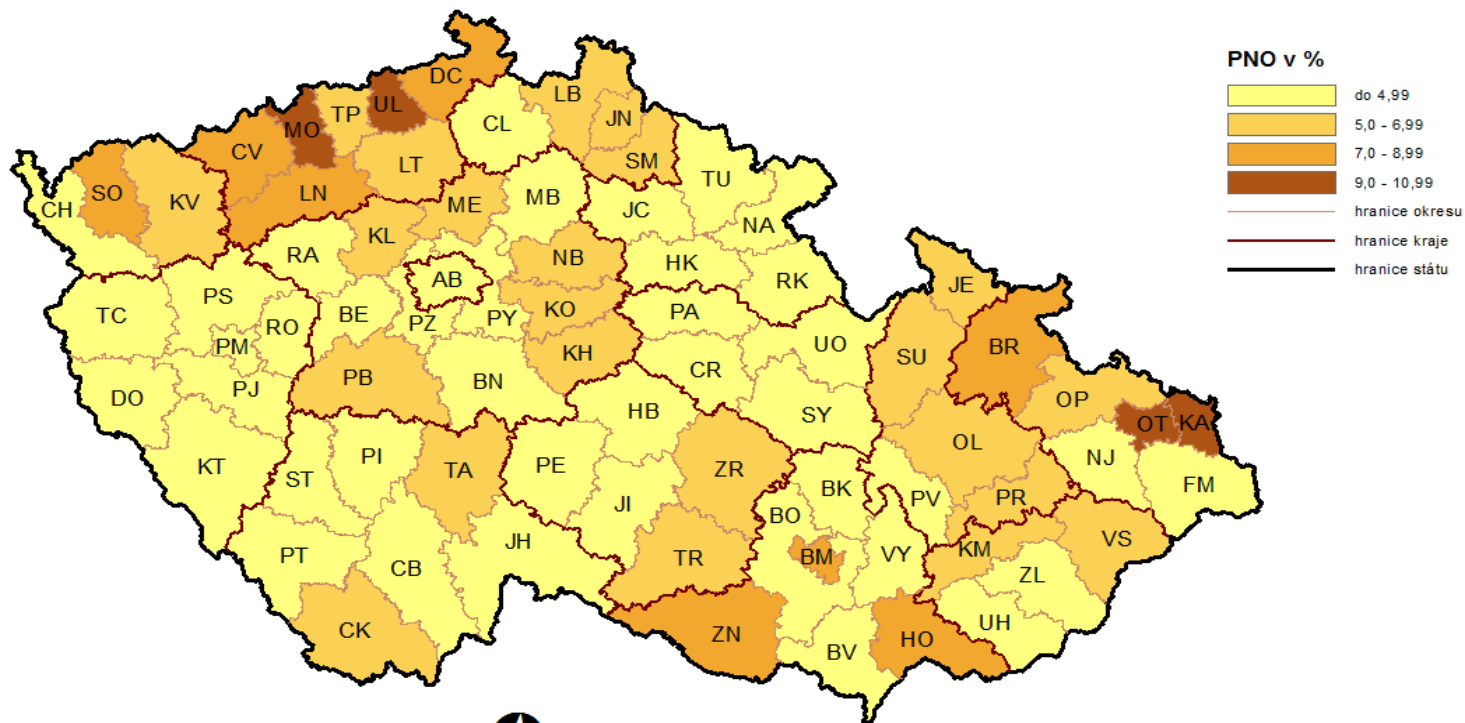

Případová studie 4

- Nezaměstnanost v ČR
 - <https://www.mpsv.cz/web/cz/statistiky-2>
 - https://www.czso.cz/csu/czso/zam_cr

Nezaměstnanost v ČR

PODÍL NEZAMĚŠTNANÝCH OSOB (PNO) NA POČTU OBYVATEL v okresech České republiky k 30.9.2016

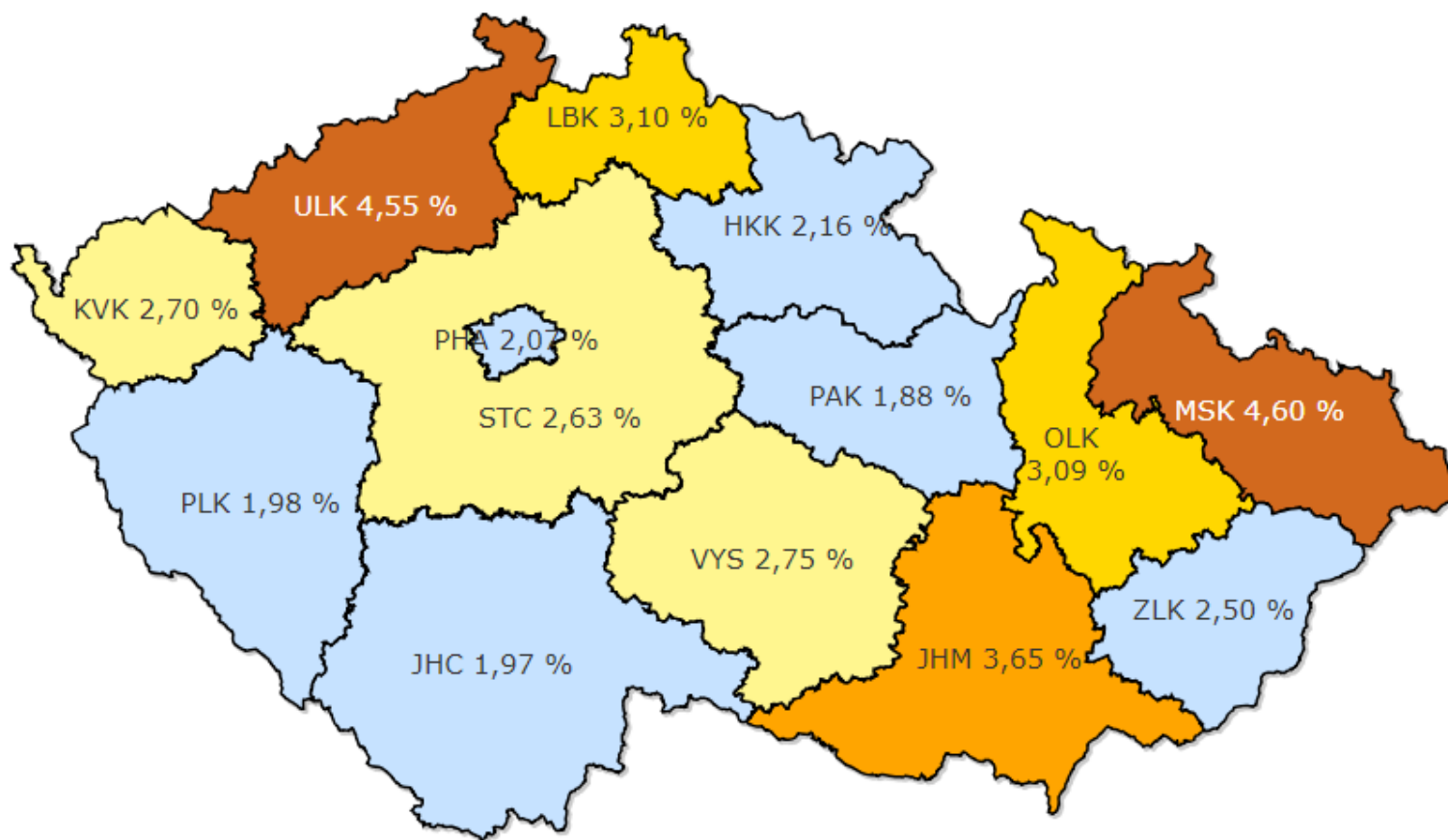
0 30 60 90 120 km

© Úřad práce ČR, GŘ
Datum zhotovení 10. 10. 2016
Zdroj dat: MPSV, ČSU

Nezaměstnanost v ČR

**Podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu ve věku 15 až 64 let
v krajích ČR k 30. 9. 2018 (zdroj: MPSV)**

■ méně než 2,50 % ■ 2,51 % až 3,00 % ■ 3,01 % až 3,50 % ■ 3,51 % až 4,00 ■ 4,01 % a více

Případová studie 5

- **Míra zaměstnanosti**
 - Uvádí se míra zaměstnanosti dané skupiny
 - podíl zaměstnaných ku všem osobám z dané skupiny
 - udává, kolik % obyvatel pracuje
- **Míra zaměstnanosti v EU**
 - http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_10&plugin=1
- **Nástroje ovlivňování trhu práce**
 - **Pasivní nástroje**
 - hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání formou podpory v nezaměstnanosti
 - výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti mají charakter transferů
 - **Aktivní nástroje**
 - opatření směřujících k zajištění maximálně možné úrovně zaměstnanosti
 - zabezpečuje ministerstvo a úřady práce
 - aktivní politika zaměstnanosti je financována z prostředků státního rozpočtu

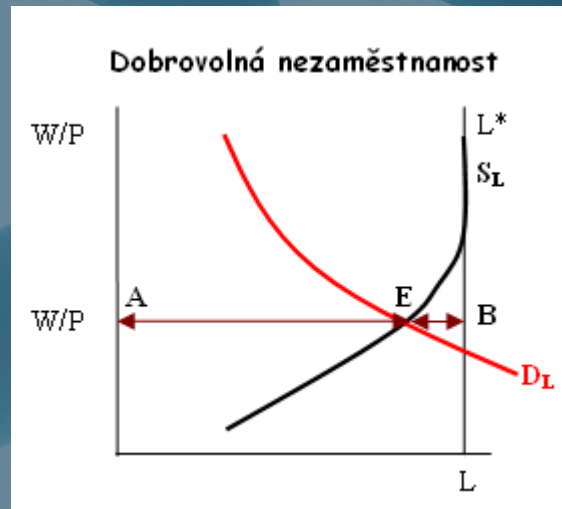
Případová studie 5

- Aktivní nástroje zaměstnanosti
 - rekvalifikace
 - investiční pobídky
 - veřejně prospěšné práce
 - společensky účelná pracovní místa
 - překlenovací příspěvek
 - příspěvek na dopravu zaměstnanců
 - příspěvek na zapracování
 - příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program
 - poradenství, které provádějí nebo zabezpečují úřady práce
 - podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením
 - cílené programy k řešení zaměstnanosti

Případová studie 6

• Dobrovolná nezaměstnanost

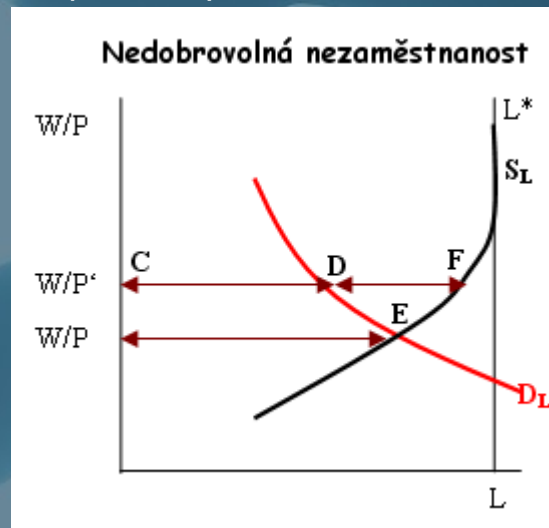
- nezaměstnaný hledá práci, ovšem za vyšší mzdu, než která je na trhu práce
- nezahrnuje se do statistik
- výše a průměrná délka trvání dobrovolné nezaměstnanosti je tím větší, čím větší jsou podpory v nezaměstnanosti a další sociální dávky, z nichž mohou nezaměstnaní žít
- zaměstnanost je vymezena úsečkou AE, část ekonomicky aktivního obyvatelstva by chtělo pracovat, ale pouze při vyšších reálných mzdových sazbách, což je znázorněno úsečkou EB. Tato úsečka znázorňuje dobrovolnou nezaměstnanost.

Případová studie 6

- **Nedobrovolná nezaměstnanost**

- představuje situaci, při které pracovníci nemohou najít zaměstnání při stávající reálné mzdové sazbě
- mzdy nejsou dokonale pružné, ale mají spíše tendenci reagovat na ekonomické šoky zpomaleně, tudíž se nemůže reálná mzdová sazba měnit dostatečně rychle, aby vyrovnala nabízené a poptávané množství práce a vzniká nedobrovolná nezaměstnanost.
- jedná se o případ, kdy se reálná mzdová sazba z nějakého důvodu nachází nad úrovní rovnovážné mzdové sazby
- Cena práce je na úrovni W/P' a rovnovážná cena práce, která čistí trhy se nachází na úrovni W/P . V takovéto situaci je při vyšší reálné mzdové sazbě více pracovníků, kteří chtějí pracovat než kolik je pracovních příležitostí. Pracovníci, kteří jsou ochotni pracovat při W/P' se nacházejí v bodě F. Naopak pracovníci, které firmy chtějí najmout se nachází v bodě D. Existuje tedy nadbytek pracovníků. Úsečka CD představuje zaměstnané pracovníky, ale úsečka DF představuje nedobrovolně nezaměstnané pracovníky.

Případová studie 6

- Délka nezaměstnanosti
 - Dobrovolná
 - Individuální
 - Nedobrovolná
 - Obtížně definovatelná
- Příčiny nezaměstnanosti
 - Dobrovolná
 - Alternativní příležitosti, podpora v nezaměstnanosti
 - Nedobrovolná
 - Překážky bránící poklesu mezd (odbory, minimální mzdy apod.)

Ekonomické důsledky

- finanční problém pro nezaměstnaného
 - nezaměstnaný musí snížit svůj životní standard
 - může vést k sociálním a psychickým problémům
- finanční problém pro stát
 - nezaměstnaný neodvádí daně, pojistné na sociální zabezpečení (nemocenské pojištění, důchodové pojištění, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti), zdravotní pojištění
 - Ztráta agregátního produktu
 - Znehodnocení lidského kapitálu
 - Náklady boje proti nezaměstnanosti
 - Zvýšení kriminality
 - Ztráta důstojnosti

Podpora v nezaměstnanosti

- podmínky pro získání:
 - v posledních 2 letech před zařazením do evidence přispívat alespoň po dobu 12 měsíců na důchodové pojištění
 - nepožívat starobní důchod
 - písemně o podporu požádat

Není-li nárok na podporu v nezaměstnanosti, může se zažádat o příspěvek na živobytí.

Právní souvislosti

- **právní předpisy upravující zaměstnanost:**
 - právo na práci: mezinárodní smlouvy, LZPS ČR
 - právo na zaměstnání: č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
 - právo na zaměstnání je vůči státu, vykonávají ji úřady práce
 - zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky
 - vyhláška č. 518/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Úkol

- Zjistěte podmínky pro získání podpory v nezaměstnanosti.
- Jaká jsou specifika přiznání podpory v nezaměstnanosti pro absolventy?

Úkol

1. Nakreslit vlastní křivku nabídky práce (co je nutné vzít v úvahu, co porovnávat?)
2. Substituční a důchodový efekt zvýšení mzdy, jak se změní individuální nabídka práce – použijte příklad nabídky jednoho z vás
3. Rozdíl mezi nominálním a reálným zvýšením mzdy. Jak zjistíme reálné zvýšení mezd? Jak se změnily reálné mzdy, pokud nominální vzrostly o 30% a spotřebitelské ceny se zvýšily o 25%?

3. Případová studie

Rozpočty obcí

- Analyzovat rozpočet vybrané obce
 - Jaká je struktura příjmů (běžné, kapitálové, dále pak daňové, vlastní příjmy, přijaté transfery...), jaké jsou stanoveny místní poplatky a v jaké výši
 - Jaká je struktura výdajů (běžné, kapitálové...), nač jsou zejména vynakládány
 - Výsledek hospodaření obce (i v dlouhodobém horizontu)
 - Doporučení

Děkuji za Vaši pozornost. 😊

